

DEPARTEMENT WELZIJN, VOLKSGEZONDHEID & GEZIN

Zorginspectie

Koning Albert II-laan 35 bus 31

1030 BRUSSEL

T 02 553 34 34

F 02 553 34 35

contact@zorginspectie.be

VRIJHEIDSBEPERKENDE MAATREGELEN IN BIJZONDERE JEUGDZORG

ORGANISATIE

Naam	OOC Morgenster
Adres	Smoorstraat 8, 9250 Waasmunster
Telefoon	052 46 04 27
E-mail	XXXX

INRICHTENDE MACHT

Naam	Lia
Juridische vorm	vzw
Adres	Smoorstraat 8, 9250 Waasmunster
Telefoon	052 46 04 27
E-mail	XXXX

INSPECTIEPUNT

Naam	OOC Morgenster
Adres	Smoorstraat 8, 9250 Waasmunster

OPDRACHT

Nummer	O-2017-MAPU-0340
Datum	1 06 2017
Inspecteur	XXXX

VERSLAG

Nummer	O-2017-LIHA-0048
Datum	8 08 2017

INSPECTIEBEZOEK

Onaangekondigd bezoek	op 7 08 2017 van 9u15 tot 15u45
Reden:	Inspectie vrijheidsbeperkende maatregelen
Gesprekspartners:	XXXX, pedagogisch coördinator 4 jongeren

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
1.1	Toezicht door Zorginspectie	4
1.1.1	Doelstellingen	4
1.1.2	Doelgroep	4
1.1.3	Kader.....	4
1.2	Inspectieproces.....	6
1.2.1	Vorbereiding	6
1.2.2	Plaatsbezoeken.....	6
1.2.3	Bronnen	6
1.2.4	Verslag	6
1.2.5	Beleidsrapport	6
1.3	Lijst met definities / Verklarende woordenlijst	7
2	Situering van de voorziening	9
2.1	erkenningsgegevens	9
2.2	Bezetting dag van de inspectie	9
2.3	Preventief Beleid	10
2.3.1	Agressiepreventiebeleid	10
2.3.1.1	Signaleringsplannen/crisisplannen/ time-outplannen	10
2.3.1.2	De-escalatie	11
2.3.1.3	Leefregels.....	13
2.3.1.4	Contact met de buitenwereld	14
2.3.2	Betrokkenheid van jongeren	15
2.3.3	Inscholing van nieuwe medewerkers	16
2.3.4	Opvang na incidenten.....	17
2.4	Afzondering en separatie	18
2.4.1	Beleid en Procedure	18
2.4.2	Toepassing in de praktijk.....	19
2.4.3	Infrastructuur van de afzonderingskamer	21
2.5	Fixatie	22
2.5.1	Beleid en Procedures	22
2.5.2	Toepassing in de praktijk.....	22
2.6	Verbeterbeleid.....	23
2.6.1	Verzamelen van informatie	23
2.6.1.1	Preventief klimaat	23
2.6.1.2	Agressie-incidenten, afzonderen, separeren en fixeren	23
2.6.2	Analyse en bespreking van het beschikbaar materiaal	24
3	Conclusie.....	25

3.1	Sterke punten	25
3.2	Verbetermogelijkheden.....	25

1 INLEIDING

1.1 TOEZICHT DOOR ZORGINSPECTIE

1.1.1 Doelstellingen

In uitvoering van de beleidsbrief van minister Vandeurzen, waarin vermeld staat “Met betrekking tot vrijheidsberovende maatregelen zal een thematische inspectie opgezet worden in de verschillende betrokken sectoren.”, start Zorginspectie in 2017 met een thematische inspectieronde rond vrijheidsbeperkende maatregelen in de Bijzondere Jeugdzorg. In 2016 werd deze inspectie gestart in de ziekenhuizen, meer bepaald in de psychiatrische afdelingen voor kinderen en jongeren.

Waarom deze inspectieronde over vrijheidsbeperkende maatregelen (VBM)?

- Het is een thema waarrond een grote maatschappelijke bekommernis bestaat, met regelmatige belangstelling in de actualiteit.
- We willen samen met de sector de praktijk in kaart brengen, om te bekijken of en waar er verbeterpunten te vinden zijn en welke good practices inspirerend kunnen werken.
- Er is in Vlaanderen geen specifiek referentiekader over vrijheidsbeperkende maatregelen. We hopen dat onze bevindingen een input kunnen geven om verder na te denken over dergelijk kader.
- We willen input geven voor de opmaak van een sectoroverschrijdend referentiekader over dit onderwerp.

Doelstellingen van deze inspectieronde zijn:

- zicht krijgen op een belangrijk deelaspect van de kwaliteit van zorg,
- knelpunten kennen en objectiveren,
- de sector ondersteunen in zijn verbeterbeleid,
- het aantal vrijheidsbeperkende maatregelen doen dalen tot een strikt minimum,
- rapporteren aan de sector over de stand van zaken,
- rapporteren aan de burgers,
- input geven voor de opmaak van een referentiekader over het onderwerp vrijheidsbeperkende maatregelen in de bijzondere Jeugdzorg
- input geven voor de opmaak van een sectoroverschrijdend referentiekader over dit onderwerp.

1.1.2 Doelgroep

In de Bijzondere Jeugdzorg vindt deze inspectieronde plaats in alle afdelingen van de gemeenschapsinstellingen en in het Vlaams Detentiecentrum De Wijngaard; in de Onthaal-, Oriëntatie- en Observatiecentra (OOOC's) en in de Proeftuinen.

1.1.3 Kader

Er is in Vlaanderen geen specifiek referentiekader voorhanden over vrijheidsbeperkende maatregelen in de Bijzondere Jeugdzorg.

Als achtergrond bij deze inspectieronde werden volgende wetgeving en richtlijnen gebruikt:

- BVR 13 juli 1994 inzake de erkenningsvoorwaarden en de subsidiënormen voor de voorzieningen van de bijzondere jeugdbijstand, zoals gewijzigd
- Decreet betreffende de Rechtspositie van de Minderjarige in de Integrale Jeugdhulp
<http://wvg.vlaanderen.be/rechtspositie/02-algemeen/index.htm>

- NICE guideline, Violence and Agression: short-term management in mental health, health and community setting, mei 2015
www.nice.org.uk/guidance/ng10

Volgende uitgangspunten worden voorop gesteld:

- Afzondering en separatie mogen als maatregel enkel gehanteerd worden in geval van acuut en ernstig gevaar, voor de jongere zelf of voor anderen en in geval van materiaalvernietiging.
- De indicaties voor de afzondering en separatie dienen in detail genoteerd te worden in het dossier.
- Afzondering, separatie en fixatie worden niet toegepast bij kinderen jonger dan 12 jaar.
- Er wordt geen gebruik gemaakt van de combinatie van afzondering en fixatie.
- Notities in het dossier tonen de multidisciplinaire evaluatie aan na de afzondering of separatie.
- Notities in het dossier tonen aan dat er minstens om de 30 minuten verhoogd toezicht is op de jongere in afzondering of separatie.
- Notities in het dossier tonen aan dat er minstens om de 60 minuten persoonlijk contact is door binnen gaan van een medewerker bij de jongere in afzondering of separatie.

1.2 INSPECTIEPROCES

1.2.1 Voorbereiding

In een eerste fase werd een informatiemoment met alle voorzieningen en instellingen uit deze inspectieronde georganiseerd. In dit informatiemoment werden alle voorzieningen op de hoogte gebracht van gegevens die tijdens de inspectie worden opgevraagd die misschien niet bij elke medewerker van de afdeling gekend zijn. Zorginspectie vroeg aan de voorzieningen en instellingen om deze gegevens op voorhand klaar te houden. Een lijst met deze gegevens werd ter beschikking gesteld aan alle geïnspecteerde voorzieningen en instellingen.

1.2.2 Plaatsbezoeken

De inspecties ter plaatse zijn onaangekondigd; de keuze voor onaangekondigd inspecteren heeft als meerwaarde dat we beter zicht krijgen op de dagdagelijks geleverde zorg. We zijn daarbij niet enkel geïnteresseerd in vrijheidsberovende en vrijheidsbeperkende maatregelen, maar ook in het preventief beleid en het verbeterbeleid dat gevoerd wordt.

1.2.3 Bronnen

De vaststellingen zijn gebaseerd op gesprekken met medewerkers en jongeren, op inzage in procedures en in dossiers, op inzage van cijfergegevens en vergaderverslagen.

1.2.4 Verslag

Er wordt één verslag gemaakt per organisatie. Indien meerdere afdelingen van een organisatie werden geïnspecteerd, worden de vaststellingen gebundeld per geïnspecteerde afdeling. In de conclusie op het einde van dit verslag wordt een overzicht gegeven van de sterke punten en de verbeterpunten in het beleid en de toepassing van vrijheidsbeperkende maatregelen. Deze conclusie overstijgt de werking van de afdelingen en gaat over de volledige organisatie. Wanneer een verbeterpunt niet op heel de organisatie slaat, maar op één van de afdelingen, zal dit zo te lezen zijn in de conclusie.

Het ontwerpverslag wordt per e-mail bezorgd aan de voorziening. Vervolgens is een periode van 14 kalenderdagen voorzien om opmerkingen en bedenkingen bij de bevindingen in het inspectieverslag via een gemotiveerde reactienota te formuleren. Op basis hiervan kan het ontwerpverslag aangepast worden.

In het kader van de actieve openbaarheid zal Zorginspectie alle inspectieverslagen publiceren op de website www.departementwvg.be. Dergelijke werkwijze bevordert de transparantie over inspectieresultaten en laat toe om de aandacht voor kwaliteit en veiligheid van zorg in de geïnspecteerde instellingen en voorzieningen te verlevendigen. We hopen dat de betreffende instellingen en voorzieningen hierdoor openlijker en actiever gaan communiceren over hun toezichtresultaten en bijhorende verbeteracties.

1.2.5 Beleidsrapport

Zorginspectie maakt een beleidsrapport op bij het afronden van de inspecties m.b.t. vrijheidsbeperkende maatregelen bij jongeren in de verschillende sectoren. In dit beleidsrapport worden de belangrijkste inspectievaststellingen gegroepeerd en besproken.

Dit rapport kan een rol spelen bij het uitwerken of herwerken van het referentiekader voor de betrokken sectoren, maar ook instellingen en voorzieningen én het beleid kunnen hiermee aan de slag.

1.3 LIJST MET DEFINITIES / VERKLARENDE WOORDENLIJST

- **Vrijheidsbeperkende maatregelen** zijn alle (therapeutische of opvoedkundige) maatregelen die een beperking van de keuzevrijheid en/of de bewegingsvrijheid van de jongere inhouden, inclusief beperkingen qua contact met de buitenwereld.
- **Vrijheidsberovende maatregelen** zijn alle therapeutische of opvoedkundige maatregelen die een beperking van de bewegingsvrijheid van de jongere inhouden. Vrijheidsberoving is het ontnemen van de vrijheid om te bewegen (een sterke ruimtelijke inperking van bewegingsvrijheid), bv. door opsluiting (bv. tijdens afzondering) of door het gebruik van fixatiemateriaal. De begrippen **vrijheidsberoving en vrijheidsbeperking** onderscheiden zich van elkaar in graad of intensiteit, maar verschillen niet fundamenteel. Vrijheidsbeperking is breder omschreven en omvat alle vrijheidsberoving.
- **Afzondering** is het geheel van maatregelen dat genomen wordt om een jongere onder te brengen in een daartoe speciaal voorziene afzonderingskamer, al dan niet met fixatie, indien de fysische en psychische integriteit van deze persoon of anderen acuut gevaar loopt en er geen enkel ander therapeutisch of opvoedkundig alternatief beschikbaar is.
- **Separatie** is het geheel van maatregelen dat genomen wordt om een jongere te verwijderen van de openbare ruimte op een afdeling en onder te brengen in zijn kamer of in een aparte ruimte (maar niet de afzonderingskamer) met een afgesloten deur, indien de fysische en/of psychische integriteit van de persoon of anderen acuut gevaar loopt en er geen enkel ander therapeutisch of opvoedkundig alternatief beschikbaar is.
- **Fixatie** is elke handeling of gebruik van materiaal die de bewegingsvrijheid beperkt en niet gemakkelijk kan worden verwijderd.
 - **Fysieke interventie:** direct lichamelijk contact dat de bewegingsvrijheid van een persoon beperkt, verhindert of belemmert met als doel de fysische en/of psychische integriteit van de persoon zelf of andere personen te vrijwaren. Het gaat over een interventie waarbij de persoon door meerdere hulpverleners op een deskundige (veilige en humane) wijze vastgehouden wordt om de bewegingsvrijheid sterk of volledig te beperken. Het kan gaan over het immobiliseren van de persoon (tot de zelfcontrole herwonnen is) of over op een fysiek gecontroleerde wijze de persoon (zich te laten) verplaatsen (bv. om uit de leefruimte te verwijderen of om naar de afzonderingskamer te brengen). Andere termen die worden gebruikt: manuele interventie, holding.
 - **Mechanische fixatie** is het aanwenden van mechanische hulpmiddelen, met uitzondering van ergonomische hulpmiddelen, bevestigd aan of in de directe omgeving van de jongere die de bewegingsvrijheid van de jongere beperken en die door de jongere zelf niet kunnen worden opgeheven of verwijderd.
 - **Medicamenteuze fixatie** (ook chemische fixatie genoemd) is het (acuut of chronisch) gebruik van neuroleptische, anxiolytische, sedatieve of hypnotische medicatie om het gedrag te controleren of te beheersen.
- **Dwangmedicatie** is het toedienen van medicatie (vb. kalmeringsmiddelen) zonder toestemming van de jongere.
- **Dwangbehandeling** is een behandeling die wordt toegepast op (1) een persoon die in staat is zijn toestemming te geven, maar dit weigert, of op (2) een persoon die niet in staat is toe te stemmen, maar zich tegen de behandeling verzet.
- In deze inspectieronde wordt **time-out** gedefinieerd als het geheel van maatregelen die genomen worden om voor een beperkte tijd een jongere te verwijderen van de openbare ruimte op een afdeling en onder te brengen in zijn kamer of in een aparte ruimte met niet-afgesloten deur.
- **Afzonderingskamer** = een specifiek ingerichte ruimte die gebruikt wordt voor het opsluiten van een jongere die een ernstig gevaar vormt voor zichzelf en/of anderen en met de bedoeling probleemgedrag te controleren.

- **Time-out kamer** = een specifieke ruimte met niet-afgesloten deur die gebruikt wordt om een jongere een beperkte tijd in onder te brengen.
- Een **comfortroom** is een prettig ingerichte kamer die op vrijwillige basis gebruikt kan worden door jongeren wanneer zij zich angstig, onrustig of boos voelen. Een comfortroom is geen alternatief voor afzondering maar een ruimte waar jongeren tot rust kunnen komen en zich even af kunnen zonderen van de drukte van de afdeling.
- Een **jongere** is een persoon jonger dan 18 jaar of 21 jaar (indien vrijwillig verlengde hulpverlening werd aangevraagd).
- **Een signaleringsplan of crisisplan of time-outplan** is een hulpmiddel om in een vroeg stadium een dreigende (agressie)aanval te herkennen en te voorkomen. Het omschrijft wat de jongere, zijn omgeving en hulpverleners kunnen doen om een crisissituatie te voorkomen. De jongere leert m.b.v. zijn signalerings-, crisis- of time-outplan zijn gedrag onder controle te krijgen doordat hij vroeg herkenning krijgt van zijn waarschuwingssignalen. Dergelijk plan bevat minstens:
 - de concrete omschrijving van signalen of vroege voortekenen,
 - de mogelijke acties of stabiliserende maatregelen in de verschillende fasen,
 - wat de jongere of zijn omgeving kan doen,
 - wat hulpverleners kunnen doen.

2 SITUERING VAN DE VOORZIENING

2.1 ERKENNINGSGEGEVENS

Naam leefgroep	Opname-capaciteit leefgroep	Profiel/finaliteit leefgroep	Minimum en maximum leeftijd jongeren
Mirador	4-7	Kinderen en jongeren van 3-17 jaar	3 tem 17 jaar
Morea	4-7	Kinderen en jongeren van 3-17 jaar	3 tem 17 jaar

Het OOC De Morgenster heeft een erkenning voor 13 modules 'verblijf in functie van diagnostiek' en 17 modules 'diagnostiek in het kader van de bijzondere jeugdbijstand'.

Dit verslag bevat de vaststellingen van de inspectie uitgevoerd in de 2 leefgroepen van OOC Morgenster. De werking van beide leefgroepen is identiek.

2.2 BEZETTING DAG VAN DE INSPECTIE

Aantal jongeren opgenomen in begeleiding*	13
Aantal opgenomen jongeren (jonger dan 18j) in begeleiding	13
Aantal < 12j	7
Aantal jongeren met een beslissing van de jeugdrechter	9

* hier worden enkel de jongeren die residentieel begeleid worden vermeld, niet de ambulante begeleidingen.

Er zijn 5 ambulante begeleidingen.

Op moment van het inspectiebezoek zijn er 2 crisisbegeleidingen.

2.3 PREVENTIEF BELEID

De beperking van vrijheidsberoving tot uitzonderlijke en kortdurende interventies is mogelijk wanneer er gekozen wordt voor een breder beleid van preventie van conflicten.

Agressie voorkomen en conflictpreventie kunnen op verschillende manieren en niveaus aandacht krijgen.

Voorbeelden daarvan zijn:

- Inspraak van jongeren en hun context in de jeugdhulp is een belangrijk basisaspect voor kwaliteitsvolle hulpverlening: niet enkel de betrokkenheid bij de individuele behandeling, zoals bij het opstellen en evalueren van het handelingsplan/oriëntatieverslag, maar breder gezien ook de participatie op het beleidsniveau.
- Het verbeteren van de ervaringen van jongeren: de leefregels die gehanteerd worden, waaronder de mogelijkheden tot contact met buitenwereld, kunnen een effect hebben op het ontstaan en de preventie van conflicten. De aandacht voor ervaringen van jongeren- is een belangrijke voorwaarde tot verbetering.
- De bestaffing en de infrastructuur kunnen het gebruik van alternatieven en de mogelijkheden qua de-escalatie beïnvloeden.
- Een aanbod van sessies agressiebeheersing, zelfcontrole en regulatievaardigheden voor jongeren en hun context.
- Er zijn studies in de gezondheidszorg die aantonen dat het gebruik van signalerings-, crisis- of time-outplannen een daling kan teweeg brengen in het aantal agressie-incidenten. Een signalerings-, crisis- of time-outplan is een hulpmiddel om in een vroeg stadium een dreigende escalatie te herkennen en te voorkomen. Het omschrijft wat de jongere, zijn omgeving en hulpverleners kunnen doen om een crisissituatie te voorkomen. De jongere leert m.b.v. zijn signalerings-, crisis- of time-outplan zijn gedrag onder controle te krijgen doordat hij vroeg herkenning krijgt van zijn waarschuwingssignalen.
- Een vormingsbeleid dat gericht is op preventie van conflict, agressiepreventie en de-escalatie, op het gebruik van alternatieven en op het veilig uitvoeren van interventies.
- De opvang na incidenten waarbij debriefing met alle betrokkenen en een herstelgesprek belangrijke facetten zijn.

2.3.1 **Agressiepreventiebeleid**

2.3.1.1 Signaleringsplannen/crisisplannen/ time-outplannen

Werkwijze

De voorziening/instelling werd bevraagd of ze gebruik maken van signalisatie-, crisis- of time-outplannen. Deze signalisatie-, crisis- of time-outplannen dienen minstens de volgende 4 aspecten te bevatten:

- een concrete omschrijving van signalen of vroege voortekenen
- de mogelijke acties/stabiliserende maatregelen in verschillende fasen
- wat de jongere kan doen
- wat hulpverleners kunnen doen

Indien de voorziening werkt met dergelijke plannen werden 5 jongerendossiers ingekeken om het gebruik van signalerings-, crisis- of time-outplannen na te gaan.

De betreffende jongeren zijn bij voorkeur meer dan 1 maand opgenomen in de voorziening/instelling. (Indien de voorziening of instelling afspraken heeft betreffende de termijn waarin signalerings-, crisis- of time-outplannen worden opgemaakt, dan wordt die termijn genomen).

Indien de voorziening aangeeft niet te werken met signalisatie-, crisis- of time-outplannen met de vereiste elementen dan wordt aan de voorziening gevraagd hun werkwijze op vlak van preventie op individueel niveau verder toe te lichten.

Vaststellingen

OOOC Morgenster geeft in de bevraging aan geen gebruik te maken van signalerings-, crisis- of time-outplannen.

Toelichting:

De voorziening werkt niet met signaleringsplannen.

Voor alle jongeren wordt gebruik gemaakt van een **stappenplan**. Hiermee wordt vertrokken van de sterktes en de mogelijkheden. Afhankelijk van de score die ze behalen, worden meer vrijheden en keuzemogelijkheden verworven. Elke jongere wordt dagelijks gescoord op 3 dimensies nl. respect, zorg en keuze. Elke dimensie bestaat uit verschillende items die gescoord kunnen worden. Binnen elke dimensie zijn er 3 vaardigheidsniveau's nl. het aanleren van zelfstandigheid, zelfstandigheid met begeleiding en volledige zelfstandigheid. Wekelijks worden de scores opgeteld en bekomt men een weekscore per dimensie. De score die een jongere in een week haalt, bepaalt het vaardigheidsniveau waarop een jongere zich bevindt. De jongere kan op elke dimensie op een ander vaardigheidsniveau zitten. Aan de dimensie "zorg" en "keuze" worden een aantal vrijheden gekoppeld naargelang het behaalde vaardigheidsniveau. De dimensie "respect" wordt beschouwd als basisdimensie en een bepaalde vrijheid van een andere dimensie kan pas worden verworven als men op de dimensie "respect" op hetzelfde niveau zit. Naar aanleiding van het gedrag dat de jongere stelt (foutief gedrag blijft zich herhalen) kan er daarnaast ook met een fasenplan (+12 jaar) of een blokkenplan (-12 jaar) worden gewerkt. In een **fasenplan** wordt het doel omschreven, het probleem en de stappen tot verandering die men wil nemen met de jongere. Het groepsgebeuren wordt opgebouwd vanaf de basis. Vrijheid wordt verworven naargelang de jongere toont dat hij zich aan afspraken kan houden. Elke ochtend wordt gekeken hoe de dag is verlopen. Een fasenplan bestaat uit 3 fasen (0 (dag 1), 1 (dag 2) en 2 (dag3)). Indien men zich niet aan de afspraken kan houden, blijft men in dezelfde fase en bij een terugval in negatief gedrag wordt naar een lagere fase gegaan of opnieuw gestart vanuit fase 0. Ook in het **blokkensysteem** wordt het doel, probleem en de stappen tot verandering omschreven. In dit systeem wordt met blokken van één uur gewerkt (elke dag wordt verdeeld in 24 blokken van één uur). Elk uur wordt genoteerd of het gedrag van de jongere goed/ niet goed is en hoe het wordt hersteld. De stappen tot verandering die men met de jongere neemt, worden verder uitgediept in het handelingsplan.

Voor 2 jongeren werd een blokkenplan nagekeken, voor 1 jongere een fasenplan en voor 1 jongere een stappenplan. Voor 1 jongere werd een individueel plan opgemaakt dat werd ingezien.

Werkt de voorziening met signalerings-, crisis- of time-outplannen die de 4 vooropgestelde elementen bevatten?	neen
Aantal dossiers gecontroleerd op de aanwezigheid van signalerings-, crisis- of time-outplannen.	0
Aantal dossiers met een signalerings-, crisis- of time-outplan	0

2.3.1.2 De-escalatie

Werkwijze

De infrastructuur werd tijdens het afdelingsbezoek bekeken. Hierbij werd vooral aandacht geschonken aan over welke infrastructuur de voorziening beschikt om agressie te vermijden.

De bestaffing en de mogelijkheid om extra hulp in te roepen van collega's bij noodgevallen (24 u op 24 u) werd bevestigd. Verwacht wordt dat in noodgevallen binnen de 15 minuten ondersteuning kan geboden worden.

Er werd bevestigd of er in het ondersteuningsaanbod voor jongeren sessies worden georganiseerd over agressiebeheersing, zelfcontrole of regulatievaardigheden en of er in het ondersteuningsaanbod voor ouders van jongeren opvoedingsondersteuning voorzien is specifiek gericht naar omgaan met moeilijk gedrag, agressiepreventie en crisisinterventie.

Vaststellingen

De instelling beschikt over volgende soorten jongerenkamers:

Aantal eenpersoonskamers	Aantal tweepersoonskamers	Aantal meerpersoonskamers (>2)
17*	0	0

*waarvan 2 koppelbare kamers (voor broers/ zussen). Van elke koppelbare kamer beschikt één van de twee kamers over een badkamer.

De kamers zijn niet vrij toegankelijk. Jongeren moeten steeds vragen om op hun kamer te mogen. De deuren kunnen langs de buitenzijde enkel geopend worden met een badge. Indien de jongere op de kamer is, kan hij deze wel openen van de binnenzijde. Tijdens het gesprek met de jongeren gaven deze aan dat ze wel steeds op hun kamer kunnen indien ze dit vragen.

Daarnaast is volgende Infrastructuur voorhanden om de-escalatie mogelijk te maken:

Jongeren wordt meestal gevraagd om naar de kamer te gaan om eventjes af te koelen. Andere mogelijkheden zijn de tuin en de patio.

Overdag kan in geval van nood volgende extra hulp opgeroepen worden.

In beide leefgroepen is er overdag een begeleider aanwezig. Voor elke leefgroep is er een multidisciplinair team (MDT). Tijdens de week voorziet het permanentiesysteem overdag dat een pedagogisch verantwoordelijke en één medewerker van elk MDT aan het werk/bereikbaar moet zijn.

's Avonds (na 17u) en in het weekend wordt de permanentie waargenomen door de coördinatoren en de clustercoördinator (4 mensen in totaal). Afspraak is dat men binnen de 30 min. ter plaatse kan zijn. In de praktijk is de duur afhankelijk van de woonplaats van de medewerkers. Indien ze in de buurt wonen kunnen ze binnen de 15 min. ter plaatse zijn. Indien er een ernstig agressie incident zich zou voordoen is de afspraak dat eerst de hulpdiensten verwittigd worden en nadien naar de permanentie wordt gebeld.

Naast deze permanentieregeling, is er nog een andere ondersteunende regeling ten aanzien van de leefgroepen nl. de 'verblijfspermanentie'. Deze houdt in dat er op maandag, dinsdag, woensdag en donderdagavond telkens een pedagogisch coördinator, gezinsbegeleider of psycholoog in het gebouw aanwezig is tussen 17u en 20u. Deze medewerker ondersteunt de leefgroepbegeleiders waar nodig (dat gaat van extra huiswerkbegeleiding tot ondersteunen of zelf interveniëren bij conflicten en agressie). Standaard eten zij ook mee in één van de leefgroepen. Wanneer een (agressie)incident dit vereist, geldt de afspraak dat zij langer blijven.

's Nachts is er één begeleider aanwezig. Het is een slapende waak.

Gedurende 24u, kan er geen extra hulp, binnen de 15 minuten beschikbaar zijn.

Kan een verpleegkundige ook continu opgeroepen worden?

Er is geen verpleegkundige. Er is wel een huisarts waarmee in de voorziening wordt samengewerkt. Hierop kan te allen tijde beroep op gedaan worden.

In het ondersteuningsaanbod zijn sessies zelfcontrole / regulatievaardigheden / agressiebeheersing voorzien voor **jongeren**. Een aantal medewerkers hebben de cursus voor het geven van de opleiding Rots en Water gevolgd en kunnen intern deze opleiding geven aan de jongeren. Voor de organisatie ervan wordt gekeken naar de jongeren die in huis zijn en de nood die er bij hen is en de vrije ruimte die de medewerkers hebben. Zowel in 2014 als in 2016 vonden er 5 sessies (van 2u) plaats met een aantal jongeren jongeren. Verslaggeving hiervan werd voorgelegd.

In het behandelingsaanbod zijn geen sessies opvoedingsondersteuning voor **ouders** van jongeren over omgaan met moeilijk gedrag / agressiepreventie / de-escalatie voorzien. Bij de intake wordt de ouders meegedeeld dat in geval van incidenten ze steeds telefonisch contact kunnen opnemen en dit 24u/24 (met verwijzing naar het permanentiesysteem). Indien de hulpvraag zich stelt wordt verwezen naar organisaties in de buurt die opvoedingsondersteunend werken en vormingsmomenten organiseren rond bepaalde thema's waaronder vb. agressie (vb. CAW, vzw De Keerkring). Hierbij wordt verwezen naar een dossier waarbij de ouder hierop een beroep deed.

Tijdens het diagnostisch proces dat met ouders wordt doorlopen, wordt regelmatig individuele opvoedingsondersteuning geven aan ouders. Deze ondersteuning vertrekt steeds vanuit de vooropgestelde doelen in het handelingsplan en is altijd op maat van het gezin en de moeilijkheden/uitdagingen binnen het betreffende gezin. Daarnaast worden binnen LIA vzw sessies opvoedingsondersteuning voor ouders georganiseerd door het dagcentrum Epsilon en de thuisbegeleidingsdienst Camino.

2.3.1.3 Leefregels

Werkwijze

Tijdens de inspectie werden de leefregels bevraagd bij personeelsleden en jongeren en werden de infobrochures ingekeken.

- Welke leefregels zijn er die invloed hebben op de vrijheid van jongeren ?
- Welke informatie krijgen de jongeren en hun ouders over de leefregels?
- Welke controles gebeuren er?
- Zijn er procedures opgemaakt voor de verschillende controles die er gebeuren?

Vaststellingen

Er gelden een aantal leefregels waarover niet gediscussieerd kan worden. Deze hebben te maken met algemene waarden en normen:

- elkaar behandelen met respect
- niemand pijn doen ook jezelf niet
- pesten en uitsluiten kan niet
- materiaal wordt behandeld met respect
- de begeleider van dienst beslist
- illegale drugs zijn verboden.

Bij opname worden de leefregels overlopen en herhaald in individuele gesprekken. Ook indien de jongere deze overtreedt, wordt dit met hem besproken. Twee van de 4 jongeren met wie werd gesproken zijn hiervan goed op de hoogte, 1 jongere geeft aan deze niet te kennen en de 4^e jongere werd enkele dagen geleden in crisisituatie opgenomen en geeft aan deze nog niet te kennen. Deze leefregels hangen uit.

Naast deze leefregels zijn er ook afspraken (bezoek, telefoneren, GSM, post, kamer...). Deze afspraken zijn wel vatbaar voor onderhandeling.

De leefregels en afspraken zijn opgenomen in de onthaalbrochure.

Volgende (vrijheidsbeperkende) leefregel is van toepassing:

- Niet op andermans kamer zonder toestemming van de begeleiding. Afspraken kunnen hierover worden gemaakt.

Volgende controle gebeurt op de afdeling:

- Kamercontrole (als er zorgen zijn rond de veiligheid of dingen gebeuren die wettelijk gezien niet mogen)

Deze controle is beschreven in de onthaalbrochure.

Er is een uitgeschreven alcohol en drugbeleid. Bij intake wordt het gebruik van drugs bevraagd. Een drugscreening zelf gebeurt niet in de afdeling. Bij signalen van gebruik in de loop van het verblijf, wordt de jongere hierop aangesproken. Afname van testen kan gebeuren op vraag van de jeugdrechter.

Er is geen vrije toegang tot jongerenkamers overdag. De jongeren dienen aan de begeleiders toestemming te vragen om op de kamer te gaan. De kamers zijn op slot en de jongeren kunnen deze langs buiten niet zelf openen (openen gebeurt via badge). Er wordt gedacht om jongeren die voldoende verantwoordelijkheid hebben een badge te geven zodat zij zelf toegang hebben tot de voordeur en de deur van de kamer. Dit zal besproken worden op de volgende vergadering plenair overleg in september (2017).

Aantal bevraagde jongeren	4
Aantal jongeren die aangeven dat de leefregels duidelijk zijn	2

Aan de jongeren werd gevraagd wat er gebeurt als je verplichte groepsmomenten, therapie,... niet wil volgen. Volgende antwoorden werden gegeven: indien ze niet willen deelnemen aan groeps gesprekken hoeven ze dit niet te doen.

2.3.1.4 Contact met de buitenwereld

Werkwijze

Jongeren werden tijdens de inspectie bevraagd over de mogelijkheden die er zijn qua contact met de buitenwereld. Daarnaast werden de onthaalbrochure en het document met de leefregels opgevraagd. Indien niet alle informatie hierin werd teruggevonden werden medewerkers hierrond bevraagd.

Vaststellingen

Er is dagelijks contact met de buitenwereld mogelijk.

Contact met de buitenwereld is mogelijk op volgende manieren:

- **Bezoek**
Bezoekregelingen gebeuren steeds in afspraak met de begeleiders. Dit werd bevestigd in het gesprek met de jongeren. Het recht op bezoek kan enkel beperkt worden door de jeugdrechter.
- **Telefonisch contact**
De jongeren kunnen aan de begeleiders steeds vragen om te telefoneren. De begeleider op de dienst bekijkt of dit mogelijk is op dat moment. De jongeren met wie werd gesproken, vertellen dagelijks te telefoneren naar hun familie. Een van de jongeren vertelt dat deze dagelijks naar verschillende familieleden kan bellen. De jongeren kunnen zowel met de vaste telefoon als met de GSM van de voorziening bellen. De vaste telefoon is aanwezig in de leefruimte (hoekje). Onrechtstreeks kunnen begeleiders en andere jongeren in dat geval wel meeluisteren. Opvolging door de begeleiders gebeurt

in die zin, dat in geval van conflict de medewerker intervenueert. Indien jongeren meer privacy wensen gebruiken ze de GSM om te bellen en doen dit vanuit de patio.

Er is enkel gerichte auditieve controle indien dit gevraagd wordt door de consulent of door de jeugdrechter. In dat geval wordt er getelefoneerd in het bureel onder toezicht van een medewerker.

Er zijn afspraken wat het gebruik van de GSM betreft. Voor jongeren uit de lagere school wordt de GSM overdag bijgehouden door de begeleiders. Na schooltijd en voor het slapengaan kan de jongere deze gebruiken. Tijdens georganiseerde activiteiten wordt gevraagd om de GSM niet te gebruiken. Jongeren die in het secundair onderwijs zitten mogen hun GSM overdag bijhouden en onder voorwaarden ook 's nachts. Afspraak is dat het gebruik ervan niet storend is in de groep.

- **Post**

Post wordt nog zelden ontvangen en indien dit het geval is worden de brieven rechtstreeks aan de jongere bezorgd zonder te openen. Ook uitgaande post wordt niet geopend.

- **Contact via mail / elektronische berichten / skype**

De begeleiders houden toezicht op het computergebruik. Indien de jongeren gebruik maken van sociale netwerksites (facebook...) wordt uitleg gegeven i.v.m. mediawijsheid (account voldoende beveiligd...). Verzonden berichten... worden niet gelezen/gecontroleerd.

- **Toegang WIFI**

Er is vrije toegang overdag en dit tot 22u. 's Nachts is dit niet het geval.

- **Uitgangsmogelijkheden**

De uitgangsmogelijkheden zijn gekoppeld aan het stappenplan dat elke jongere krijgt. Aan de hand van de scores die de jongeren krijgen, tonen ze aan dat ze meer verantwoordelijkheid dragen en worden meer vrijheden verworven (zie supra).

Besluit:

Er is dagelijks contact met de buitenwereld mogelijk.

Aantal bevroegde jongeren	4
Aantal jongeren die aangeven dat er dagelijks contactmogelijkheden met hun context zijn	4

2.3.2 Betrokkenheid van jongeren

Werkwijze

De organisatie werd bevroegd over de manieren waarop jongeren betrokken worden bij beleidsmatige aspecten van de hulpverlening.

Jongeren werd gevraagd of ze een handelings – of begeleidingsplan hebben, of ze uitgenodigd worden op een multidisciplinaire bespreking van hun begeleidingsplan en of hun ouders hierop uitgenodigd worden.

Vaststellingen

Wekelijks vinden er groepsgesprekken plaats op maandagavond. De jongeren worden opgesplitst in twee groepen nl. de + en – 12 jarigen. Verslagen werden voorgelegd. Voor deze vergaderingen wordt met vaste agendapunten gewerkt. Men start steeds met een openingsvraag. Naar aanleiding van de opleiding die gevolgd werd in verband met herstelgericht werken, werd recent dit jaar (mei/juni 2017) de werking van deze groepsgesprekken aangepast. Voorheen werden hier enkel punten besproken die de begeleiders willen bespreken. Nu wordt er ook aandacht geschonken aan punten die aangebracht worden vanuit de leefgroep

zelf. Op deze manier is er tijdens de gesprekken een wisselwerking tussen de begeleiders en de jongeren. Het verslag wordt door de jongeren gemaakt. De punten die door de jongeren worden aangebracht, worden meegenomen naar het team.

Als voorbeeld in verband met betrokkenheid van jongeren werd verwezen naar de aanleg van het park in de kloostertuin. Voor de aanleg hiervan werd inspraak van de jongeren georganiseerd en dit op vraag van de leefgroep.

Jongeren worden beleidsmatig betrokken:

- Jongerenparticipatie op afdelingsniveau (bv. inspraak in afdelingsregels)

De jongeren werden bevraagd over hun betrokkenheid bij de formele besprekingen van hun individueel traject. Eén jongere was recent opgenomen in crisis en had nog geen bespreking gehad, een tweede jongere was hiervan niet op de hoogte. Dit had te maken met zijn leeftijd. Jonge kinderen worden niet betrokken bij deze bespreking. De leeftijd die hierbij wordt gehanteerd is 12 jaar (kan variëren naargelang de emotionele toestand). De twee andere jongeren verwezen wel naar deze bespreking.

Aantal bevraagde jongeren	4
Aantal jongeren die aangeven dat ze een handelingsplan/oriëntatieverslag hebben	2
Aantal jongeren die aanwezig waren op een handelingsplanbespreking of bespreking oriëntatieverslag	2
Aantal jongeren van wie een ouder/context aanwezig was op een behandelplanbespreking/bespreking oriëntatieverslag	2

2.3.3 Inscholing van nieuwe medewerkers

Werkwijze

Het inscholingsprogramma voor nieuwe medewerkers werd opgevraagd tijdens de inspectie. Er werd gevraagd hoeveel maal per jaar er een inscholingsprogramma georganiseerd wordt.

Er werd in dit programma bekeken of er tijdens de inscholing tijd werd besteed aan vorming over:

- Agressiepreventie of de-escalatie
- Signalerings-, crisis- of time-outplannen
- Het inoefenen van afzonderingstechnieken (indien van toepassing)

Vaststellingen

Aantal keer dat het inscholingsprogramma in 2016 werd georganiseerd: **0**

Er is in de voorziening geen inscholingsprogramma in die zin dat een aantal nieuwe begeleiders bij indiensttreding, een aantal vormingen krijgen.

Er is wel aandacht voor de inscholing van nieuwe medewerkers. Er wordt nl. met een meter/peterschap gewerkt. Elke nieuwe medewerker krijgt een meter/peter toegewezen. Er wordt er met een checklist gewerkt. Deze bevat een oplijsting van alle info die de nieuwe medewerker dient te krijgen. Hierbij is o.a. de info betreffende de algemene werking van de leefgroep en het protocol agressie opgenomen. Elke medewerker volgt de opleiding LSCI (Life Space Crise Intervention). Het inoefenen van afzonderingstechnieken gebeurt niet. Als reden hiervan wordt aangegeven dat er slechts zeer uitzonderlijk wordt afgezonderd en het aantal gevallen op jaarbasis dan ook zeer beperkt is (in 2016: 2 gevallen).

Het inscholingsprogramma bevat	
Agressiepreventie/de-escalatie	Ja

Signalerings-, crisis- of time-outplannen	Neen
Afzonderingstechnieken inoefenen	Neen

2.3.4 Opvang na incidenten

Werkwijze

Er werd gevraagd aan de voorziening om cijfers die bijgehouden worden rond agressie-incidenten voor te leggen. Tijdens de inspectie werd bevraagd of er een debriefing/herstelgesprek gebeurt na agressie-incidenten en met wie dit gebeurt. Er werd nagevraagd of er een specifiek team/ een specifiek aanspreekpersoon voorzien is voor psychologische opvang van medewerkers na ernstige incidenten.

Er werd een voorbeeld opgevraagd van een incidentanalyse met verslaggeving van een agressie-incident.

Jongeren werden gevraagd of ze geïnformeerd waren over de maatregelen die bij ernstige agressie-incidenten worden genomen.

Vaststellingen

De debriefing na een agressie incident is afhankelijk van de aard/ernst van het incident. Debriefing kan gebeuren met de leidinggevende en kan ook op het team worden besproken. Indien een incident zich voordoet, wordt dit steeds met de jongere zelf besproken en indien dit een impact heeft op de groep kan dit aan bod komen in het groepsgesprek. Ook de context wordt, afhankelijk van de aard, op de hoogte gebracht. In geval van een ernstig incident wordt het crisisteam bij elkaar geroepen (leidinggevende, betrokkene en de pedagogisch medewerker).

Het is de leidinggevende die de medewerkers opvangt na een incident.

Er is een uitgewerkt agressie protocol. Dit werd recent aangepast.

Aantal geregistreerde agressie-incidenten in 2016	14
Aantal tussenkomsten van het opvangteam/ aanspreekpersoon na ernstige agressie-incidenten	Niet bevraagd

Een incident-analyse met verslaggeving van een agressie-incident kon niet worden voorgelegd. Wel werd een verslag voorgelegd van het plenair overleg dat plaatsvond dd. 23 11 2016 waarbij de vraag gesteld werd hoe kan worden omgegaan met de huidige groep adolescenten. Een aantal jongeren zorgden nl. voor een aantal incidenten. Hierdoor ontstond de nood aan bespreking. Per jongere is in dit verslag een individuele fiche uitgewerkt met omschrijving van diens problematiek, sociaal en emotioneel functioneren, afspraken/aanpak en evaluatie. Er werd een crisismodel in actie gezet (meer mensen op dienst) en evaluatie gebeurde in december.

Tot op heden werden in de instelling enkel de gevallen van fysieke agressie geregistreerd. Er werd afgesproken om in de toekomst ook andere gevallen zoals vb. pesterijen... te registreren.

Aantal bevroegde jongeren	4
Aantal jongeren die aangeven dat ze informatie kregen over de maatregelen bij agressie-incidenten	0

2.4 AFZONDERING EN SEPARATIE

2.4.1 **Beleid en Procedure**

Werkwijze

De cijfers van 2016 m.b.t. afzondering en separatie werden opgevraagd (indien registratie).
De procedure / visietekst voor afzondering en separatie werd opgevraagd en nagezien.

Indien er wordt afgezonderd/ gesepareerd dan is een procedure of visietekst vereist die volgende vereiste elementen bevat:

- De definitie van afzondering en separatie (= minstens afgesloten deur van de kamer vernoemd)
- Zo weinig mogelijk
- Zo kort mogelijk
- Proportionaliteit: minst ingrijpende maatregel/graduele aanpak/gefaseerde manier
- Indicaties en tegenindicaties
- Alternatieven
- Eindverantwoordelijke
- Wie mag uitvoeren?
- Toezicht: frequentie en vorm
 - minstens om de 30 minuten toezicht op de jongere in afzondering of separatie.
 - minstens om de 60 minuten persoonlijk contact door binnen gaan van een medewerker bij de jongere in afzondering of separatie.
- Frequentie van evaluatie
- Welke notities in het dossier / register

Indien een procedure vereist is dient ook rekening gehouden te worden met volgende richtlijnen:

- Afzondering en separatie zijn niet toegestaan onder 12 jaar.
- De redenen voor afzondering en separatie volgens de procedure zijn beperkt tot acuut gevaar voor zichzelf of acuut gevaar voor anderen.

Indien er afgezonderd of gesepareerd worden moeten jongeren en context hierover geïnformeerd worden. De infobrochure rond afzondering en separatie voor kinderen/jongeren en voor hun context werd opgevraagd.

Vaststellingen

In 2016 vonden er 2 afzonderingen plaats (voor dezelfde jongere). Voor het afzonderen wordt gebruik gemaakt van een afzonderingskamer (beveiligingskamer genoemd).

Er gebeuren in de voorziening geen separaties.

In de onthaalbrochure voor de jongeren en ouders wordt de aanleiding tot het gebruik van de beveiligingskamer omschreven, de inrichting ervan, de registratie en wie in dat geval wordt verwittigd. De afspraken i.v.m. het gebruik ervan zijn opgenomen in het Agressie protocol.

De procedure zoals opgenomen in de onthaalbrochure en in het protocol, bevat niet alle vereiste elementen.
Volgende elementen ontbreken in de procedure:

- Definitie van afzondering (= minstens afgesloten deur van de kamer vernoemd)
- Zo weinig mogelijk
- Eindverantwoordelijke: wordt niet als dusdanig benoemd. In de praktijk is dit in 80% van de gevallen de pedagogische coördinator en in 20% de mobiele diensten.

- Toezicht: Wat de frequentie en vorm betreft voorziet de procedure dat een pedagogisch medewerker minstens om de 5 minuten controleert hoe het met de jongere gaat (via spionnetje). Wordt niet voorzien: minstens om de 60 minuten persoonlijk contact door binnen gaan van een medewerker bij de jongere in afzondering of separatie.
- Frequentie van evaluatie

De procedure is niet in lijn met de opgesomde richtlijnen:

- Afzondering en separatie is ook toegestaan onder 12 jaar, een leeftijdsgrens wordt niet vermeld voor afzondering en separatie.

Vermits er niet gesepareerd wordt, is een infobrochure in dit verband niet nodig.

2.4.2 Toepassing in de praktijk

Werkwijze

Indien er afzonderingen of separaties gebeuren dan werd nagegaan of ze in het register worden genoteerd: De registers van een steekproef van jongeren in afzondering en separatie van het voorbije jaar werden gecontroleerd. Er werd nagegaan of de registraties minstens volgende gegevens bevat:

- identificatie jongere
- datum
- beginuur
- einduur
- reden van afzondering of separatie
- bewijs van afstemming of overleg (procedure voor afzondering).

Er werd gekeken naar de reden voor afzondering of separatie, de duur van de afzondering of separatie, de eventuele extra maatregelen en naar de notities over toezicht tijdens de afzondering of separatie.

Vaststellingen

Voor elk geval van afzondering wordt een beveiligingsdossier opgemaakt. De pedagogisch coördinatoren en de clustercoördinator worden hiervan steeds per mail op de hoogte gebracht. Zij zorgen voor de opvolging, zitten samen met de begeleider en bekijken of er nog nazorg nodig is. Dit staat genoteerd bij de observaties en de taken van de begeleider.

Voor elk geval van afzondering worden volgende zaken gerapporteerd:

- datum
- aanvang en einde van het incident (niet van de afzondering op zich)
- jongere
- aanleiding
- afspraken
- motivering
- gevolgen
- psychologische gevolgen.

De aanleiding van het incident en het verloop ervan worden uitvoerig omschreven in de 3 nagekeken rapporten. Slechts in één van de 3 rapporten wordt voor het incident de duur van het verblijf in de beveiligingskamer vermeld (5 min). De begeleider bleef in alle gevallen voor de deur zitten en met de jongere praten.

Aantal gecontroleerde registraties van jongeren in afzondering	3
Aantal registratieformulieren met alle gegevens	0
Aantal registratieformulieren met ontbrekende gegevens	3
Aantal zonder identificatie jongere	0
Aantal zonder datum	0
Aantal zonder beginuur	2
Aantal zonder einduur	2
Aantal zonder reden van afzondering	0
Aantal zonder bewijs van afstemming/overleg	0

Er werd gekeken naar de **redenen** die genoteerd werden in de gecontroleerde registraties:

Aantal gecontroleerde registraties van jongeren in afzondering	3
Aantal zonder reden van afzondering	0
Aantal met als reden gevaar voor de jongere of gevaar voor anderen (fysieke agressie, ernstig suïcidaal)	3
Aantal met een andere reden dan gevaar voor de jongere of gevaar voor anderen	0
Aantal met als reden: op eigen vraag	0
Aantal met als reden: overlast	0
Aantal met als reden: sanctie	0
Aantal met als reden: procedure	0
Aantal met andere reden	0

Er werd gekeken naar de **duur**:

Aantal gecontroleerde registraties van jongeren in afzondering	3
Aantal korter dan 1u	3
Aantal 1 - 6u	0
Aantal 6- 12u	0
Aantal 12-24u	0
Aantal langer dan 24u	0

Er werd gekeken naar eventuele **extra maatregelen**:

Aantal gecontroleerde registraties van jongeren in afzondering	3
Aantal met fixatie	0
Aantal met crisismedicatie	0

Er werd gekeken naar de **notities** over toezicht op de jongeren die **langer dan een half uur** in afzondering waren:

Aantal gecontroleerde registraties van jongeren langer dan een half uur in afzondering	0
--	---

Zoals hoger reeds werd vermeld verblijven de jongeren slechts een korte duur in de beveiligingskamer.

Er wordt geen register bijgehouden over separaties. Dit is ook niet vereist omdat er in de voorziening niet gewerkt wordt met separaties.

2.4.3 Infrastructuur van de afzonderingskamer

Werkwijze

Alle ruimtes die gebruikt worden voor afzondering en separatie werden gecontroleerd. Indien jongerenkamers ook gebruikt worden voor afzondering en separatie dienen ze ook te voldoen aan onderstaande veiligheidsrichtlijnen.

Volgende aspecten van de infrastructuur werden gecontroleerd:

- veiligheid inzake automutilatie / verhangings,
- rookdetectie,
- een beloproepsysteem dat steeds bereikbaar is (ook voor gefixeerde jongeren indien fixatie wordt toegepast),
- de mogelijkheid tot visueel toezicht,
- een (aan de doelgroep aangepaste) klok,
- voldoende privacy,
- daglicht.

Vaststellingen

De voorziening beschikt over een beveiligingskamer. Deze ruimte is ingericht om jongeren af te zonderen. De kamer is ingericht zodat de jongere zich niet kan kwetsen: met zachte muren, afgeronde hoeken, geen deur- of vensterkrukken. Er is een rookdetectiesysteem aanwezig. De deur is voorzien van een spionnetje, er is geen lichtinval. In de ruimte is er geen oproepsysteem aanwezig. De kamer wordt zeer weinig gebruikt en in geval van gebruik is dit voor een korte duur waarbij de begeleider bij de deur blijft waken. Dit blijkt uit de registratie van de 3 nagekeken rapporten. De beveiligingskamer wordt soms ook gebruikt zonder dat de deur op slot gaat en op een kier wordt gezet.

De jongeren geven tijdens het gesprek aan niet op de hoogte te zijn van het gebruik van de beveiligingskamer. De uitleg hieromtrent gebeurde tijdens het middageten op de dag van het inspectiebezoek.

Aantal gecontroleerde afzonderingsruimtes	1
Aantal in orde qua veiligheid inzake automutilatie / verhangings	1
Aantal in orde qua rookdetectie	1
Aantal in orde qua bereikbaar beloproepsysteem	0
Aantal in orde qua visueel toezicht	1
Aantal in orde qua aangepaste tijdsaanduiding	0
Aantal in orde qua privacy	1
Aantal in orde qua daglicht	0

2.5 FIXATIE

2.5.1 **Beleid en Procedures**

Werkwijze

Er werd aan de voorziening gevraagd of en zo ja welke fixaties worden toegepast in de voorziening: mechanische fixatie, fysieke interventie en medicamenteuze fixatie.

Indien de voorziening fixeert werden de cijfers van 2016 m.b.t. fixatie opgevraagd.

Indien de voorziening fixeert werd de procedure/visietekst voor fixatie opgevraagd tijdens de inspectie (indien geen fixaties gebruikt worden in de voorziening, is uiteraard geen procedure vereist).

Er werd nagegaan of deze procedure / visietekst alle vereiste elementen bevat:

- De definitie van fixatie (mechanische fixatie, fysieke interventie en medicamenteuze fixatie: indien toegepast)
- Zo weinig mogelijk
- Zo kort mogelijk
- Indicaties en tegenindicaties
- Alternatieven
- Eindverantwoordelijke
- Wie mag uitvoeren?
- Toezicht: frequentie en vorm
- Frequentie van evaluatie
- Welke notities in het dossier / register
- Indien medicamenteuze fixatie wordt toegepast: hoe gebeurt het (omschrijving geven)
 - Wordt de medicatie veilig bewaard
 - Registreert men als dit wordt toegediend
 - Gebeurt er regelmatig een evaluatie?
 - Wordt instemming van de jongere gevraagd (of bij toediening of bij opmaak van handelings- of signaleringsplan)

Er werd nagegaan of de procedure conform de richtlijnen is:

- De combinatie van mechanische fixatie en afzondering is niet toegelaten.
- Mechanische fixatie is niet toegestaan onder 12 jaar.
- De redenen voor fixatie volgens de procedure zijn beperkt tot acuut gevaar voor zichzelf of acuut gevaar voor anderen.

Vaststellingen

In de bevraging geeft men aan:

- geen mechanische fixatie toe te passen
- geen medicamenteuze fixatie toe te passen.
- geen fysieke interventie toe te passen

2.5.2 **Toepassing in de praktijk**

Werkwijze

Tijdens de inspectie werd gevraagd welk fixatiemateriaal ter beschikking is (ongeacht of er ja dan nee gefixeerd wordt). Dit materiaal werd bekeken tijdens de inspectie.

Er werden een aantal dossiers van jongeren die mechanisch gefixeerd werden gecontroleerd.

Er werd gekeken naar de leeftijd van de betreffende jongere (jonger of ouder dan 12 jaar), de duur van fixatie en het type fixatiemiddel.

Vaststellingen

De afdeling beschikt niet over fixatiematerialen.

2.6 VERBETERBELEID

Registratiesystemen dienen als basis voor veiligheids- en kwaliteitsmonitoring.

Verder is het engagement van de verschillende bestuursniveaus belangrijk in de vermindering van het aantal vrijheidsbeperkende maatregelen.

2.6.1 Verzamelen van informatie

2.6.1.1 Preventief klimaat

Werkwijze

Er werd gevraagd over welke onderwerpen de voorbije 5 jaar evaluaties gebeurden:

- Leefregels van de afdelingen (we verwachten hier een globale evaluatie van alle leefregels)
- Ervaringen van jongeren, context en medewerkers
- Registraties van afzonderingen

De verslaggeving van deze evaluaties werd opgevraagd. Er werd nagekeken of de voorzieningen aan de slag zijn gegaan met deze evaluaties.

Vaststellingen

Voor de evaluatie van de leefregels/afspraken is er geen uitgewerkte systematiek. Aanpassingen gebeuren volgens hetgeen er “leeft” in de leefgroep. Zo bleek in de loop van dit jaar dat een aantal zaken niet zo duidelijk waren. Tijdens de intervisies (= overlegmomenten met de begeleiders die 4 maal/jaar plaatsvinden) werd dit besproken en werden de leefregels aangepast.

Er kon niet aangetoond worden dat de leefregels (de voorbije 5 jaar) geëvalueerd werden door:

- Jongeren
- Context

In het verleden gebeurde er op het einde van elke begeleiding een on line tevredenheidsmeting bij de jongeren en de ouders. Aangezien hierop weinig tot geen respons kwam werd beslist deze bevraging niet meer te doen. Dit betekent dat er sinds 2016 geen tevredenheidsmetingen meer gebeuren. Intussen is de voorziening gefusioneerd en zal op vzw niveau gezocht worden naar een nieuw systeem.

Wat de medewerkerstevredenheidsmeting betreft gebeurde deze de laatste keer in 2016 en dit op vzw niveau. De resultaten werden opgenomen door de werkgroep “Zorg voor medewerkers”.

2.6.1.2 Agressie-incidenten, afzonderen, separeren en fixeren

Werkwijze

Er werd aan de voorziening gevraagd of agressie-incidenten worden geregistreerd. De cijfergegevens van de registraties hiervan werden opgevraagd.

Indien de voorziening afzondert, separeert of fixeert dan worden de cijfergegevens van de registraties opgevraagd.

Vaststellingen

Enkel fysieke agressie-incidenten worden in de afdeling geregistreerd. Andere vormen van agressie worden geregistreerd in de observaties. Recent werd beslist om ook deze andere vormen van agressie te registreren. Er zijn cijfers over agressie-incidenten beschikbaar op afdelingsniveau. In 2016 waren er in totaal 14 agressie incidenten waarvan 2 met afzondering in de beveiligingskamer.

De voorbije 5 jaar gebeurden geen interne audits over de kwaliteit van de registraties over de afzonderingen.

2.6.2 Analyse en bespreking van het beschikbaar materiaal

Werkwijze

Tijdens de inspectie werd verslaggeving opgevraagd over de bespreking van de beschikbare analyserapporten op de verschillende beleidsniveaus (afdeling, directie, Raad van Bestuur):

- Cijfers rond agressie-incidenten
- Cijfers over politie-interventies ingevolge agressie-incidenten
- Cijfers rond afzondering/separatie
- Cijfers over fixaties (inclusief fysieke interventie)

Vaststellingen

Een analyserapport voor 2016 werd voorgelegd. werd gemaakt over agressie-incidenten. Dit bevat informatie over de agressie-incidenten waarbij gebruik gemaakt werd van de beveiligingskamer. Dit rapport vermeldt ook dat er nog 12 agressie-incidenten werden geregistreerd. Dit is geen globaal rapport waar cijfergegevens op een geaggregeerd niveau zijn opgemaakt en kunnen besproken worden (cijfers, schommelingen, afwijkingen, trends, oorzaken...).

De voorziening kan aantonen dat volgende cijfers besproken worden op de verschillende beleidsniveaus:

	afdeling	directie	Raad van Bestuur
cijfers over agressie-incidenten	Ja	Neen	Neen
Cijfers over politie-interventies ingevolge agressie-incidenten	Neen	Neen	Neen
cijfers over afzondering	Ja	Neen	Neen
Cijfers over fixatie	NVT	NVT	NVT

3 CONCLUSIE

3.1 STERKE PUNTEN

Preventief beleid

- Inscholing met veel aandacht voor conflictpreventie (agressiepreventie)
- Er zijn ruime mogelijkheden voor contact met de buitenwereld.

Fixatiebeleid

- Er wordt een beleid gevoerd waar geen mechanische fixatie wordt toegepast.

3.2 VERBETERMOGELIJKHEDEN

De voorziening dient onderstaande aspecten van het beleid inzake vrijheidsbeperkende maatregelen op te nemen in het verbeterbeleid.

Preventief beleid

- Er wordt geen gebruik gemaakt van een signaleringsplan of crisisplan of time-outplan
- Voldoende extra hulp mogelijk bij noodgevallen 's nachts (niet binnen 15 min).
- In het behandelaanbod zijn geen sessies opvoedingsondersteuning voor **ouders** van jongeren over omgaan met moeilijk gedrag / agressiepreventie / de-escalatie voorzien
- Het verhogen van betrokkenheid van de jongeren bij de hulpverlening: jongeren worden pas vanaf 12 jaar betrokken bij de formele besprekingen (van hun traject).

Afzonderings- en separatiebeleid

- De procedure afzondering zoals opgenomen in de onthaalbrochure en in het protocol, bevat niet alle vereiste elementen.
- Procedure afzondering dient te worden aangepast aan de richtlijnen (geen afzondering onder 12 jaar).
- De infrastructuur van afzonderingskamers aanpassen (er is geen beloproepsysteem en geen aangepast daglicht).
- Kwaliteit van de registratie verbeteren over afzonderen: in de rapportage die wordt bijgehouden in geval van afzondering ontbreekt de registratie van de aanvang en het einde van de afzondering zelf.

Verbeterbeleid

- De cijfergegevens over vrijheidsbeperkende maatregelen bespreken op de drie beleidsniveaus, afdeling, directiecomité en Raad van Bestuur.
- Voor de evaluatie van de leefregels ontbreekt een systematiek. Evaluatie dient te gebeuren door alle betrokkenen medewerkers / jongeren / context.
- De voorbije 5 jaar gebeurden geen interne audits over de kwaliteit van de registraties over afzonderingen, separaties, fixaties.
- Een globaal rapport waar cijfergegevens op een geaggregeerd niveau zijn opgemaakt en kunnen besproken worden ontbreekt (cijfers, schommelingen, afwijkingen, trends, oorzaken...).